

การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในบริบทการท่องเที่ยว
ของจังหวัดสุรินทร์

THE CONSTRUCTION OF KUOY ETHNIC GROUPS' IDENTITY IN TOURISM
OF SURIN PROVINCE

คำพา ยิ่งคง

Khampha Yingkhong

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University

e-mail: khampha.y@ubu.ac.th

Received: June 7, 2024 Reviewed: July 10, 2024 Revised: July 26, 2024 Accepted: August 16, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ 2) เพื่อศึกษาบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวที่คาบเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย ภาครัฐบาล 8 ท่าน ภาคเอกชน 3 ท่าน และภาคชุมชน 30 ท่าน รวมทั้งสิ้น 41 ท่าน รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีด้านคติชนวิทยา และด้านการท่องเที่ยว นำเสนอข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในหมู่บ้านตากกลาง และหมู่บ้านอาลีโฮมสเตย์ เป็นการนำเสนออัตลักษณ์ใหม่ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ 1) อัตลักษณ์ด้านอาหาร: ทั้ง 2 ชุมชนเลือกนำเสนออาหารที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์ของชุมชน 2) อัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัย: บ้าน “ดุง” บ้านตากกลางเป็นชุมชนเลี้ยงช้าง จึงผูกช้างไว้ใกล้บ้าน และมีศาลปะกำตั้งอยู่ไม่ไกล บ้านอาลีโฮมสเตย์ มีการอนุรักษ์บ้านโบราณชาวกวย 3) อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย: นำเสนอผ่านการแต่งกายต้อนรับผู้มาเยือน ใช้ผ้าไหมสีดำมาตัดเป็นเสื้อ ตกแต่งด้วยการแขวผ้า ผู้หญิงใส่ผ้าถุง พาดผ้าสไบบนบ่า ผู้ชายใส่โสร่งหรือกางเกงขายาว 4) อัตลักษณ์ด้านภาษา: นำเสนอภาษาผ่านการกล่าวต้อนรับผู้มาเยือน และการกำหนดชื่อฐานการเรียนรู้ 5) อัตลักษณ์ด้านความเชื่อ: มีความเชื่อความศรัทธาอย่างเข้มข้นในอำนาจเหนือนมนุษย์ บทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ คือ 1) บทบาทต่อเศรษฐกิจในชุมชน: ชาวชุมชนมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม 2) บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสังคมหรือวัฒนธรรมในชุมชน: ชาวชุมชนเกิดความสามัคคี และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น อัตลักษณ์ของตนได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู 3) บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน: ชาวชุมชนใส่ใจการปรับปรุงภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมโดยรอบชุมชน

คำสำคัญ: การประกอบสร้างอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์กวย การท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to explore the construction of the identity of the Kuoy ethnic group in the context of tourism in Surin Province, and 2) to examine the role of tourism for the Kuoy ethnic group in Surin Province. The study employed a qualitative approach with 41 key informants comprising tourism stakeholders involved with the Kuoy ethnic group in Surin Province, including 8 government officials, 3 private-sector representatives, and 30 community members. Data were collected through semi-structured interviews and focus-group discussions, and processed using a content-analysis method grounded on concepts and theories from folklore and tourism. The findings indicate that the identity of the Kuoy ethnic group in Taklang Village and Alu Homestay Village is newly constructed through tourism activities as follows: 1. Food identity: Both communities present food using local ingredients that are linked to the geography of the area. 2. Housing identity: Traditional “Dung” Taklang Village, an elephant-keeping community, ties elephants near the house and has a nearby spirit house, while Alu Homestay Village preserves ancient Kuoy houses. 3. Clothing identity: Clothing is presented through traditional attire for welcoming visitors and performances, using black silk garments decorated with embroidery. Women wear traditional skirts with shawls, while men wear sarongs or long trousers. 4. Language identity: The Kuoy people present their language through welcoming visitors and naming learning stations to create distinctiveness. 5. Belief identity: The Kuoy people have strong faith in supernatural powers. The findings also reveal the roles of tourism for the Kuoy ethnic group in Surin Province as follows: 1. Economic role: Village residents earn supplementary income from both direct and indirect tourism activities. 2. Social role: Village residents experience increased unity and participation in various activities, with their identity preserved and revived. 3. Environmental role: Village residents care for the landscape and environment.

Keywords: Identity construction, Kouy ethnic group, Tourism of Surin Province

บทนำ

การท่องเที่ยวที่มีการนำอัตลักษณ์ (ทุนทางวัฒนธรรม) ของกลุ่มชาติพันธุ์มาเป็นจุดขายมีกระจายอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย บ่อยครั้งที่ปรากฏในรูปแบบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ ที่เน้นให้ผู้มาเยือนได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างแท้จริง ขณะที่ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ ยังคงอยู่ การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์เป็นการท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมหรือศึกษาวิถีชีวิตของชนเผ่าหรือชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ เพราะธรรมชาติของนักท่องเที่ยว

ชอบการผจญภัยและชอบดูของแปลก (exotic) วิถีชีวิตและประเพณีที่แปลกๆ แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นช่องทางหนึ่งที่ทำให้ผู้มาเยือน (คนนอก) เกิดความเข้าใจในวิถีชีวิตชาติพันธุ์ แต่การท่องเที่ยวก็ทำให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ถูกทำให้เป็นสินค้า ซึ่งอาจจะผ่านศิลปะการแสดง ศิลปะวัตถุ หรือพิธีกรรม (Picard and Wood, 1997, p. 14 อ้างใน ศิราพร ณ ถลาง, 2562, น. 34)

จังหวัดสุรินทร์มีประวัติศาสตร์การก่อตั้งชุมชนมายาวนาน การที่มีผู้คนหลายกลุ่มชาติพันธุ์อพยพเข้ามาอยู่ร่วมกันเรื่อยมา ทำให้เป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางกลุ่มชาติพันธุ์ อาทิ 1) กลุ่มชาวไทยเขมร หรือชาวเขมรถิ่นไทย 2) กลุ่มชาวไทยกวย 3) กลุ่มชาวไทยอีสาน (ไทยลาว) และ 4) กลุ่มชาวไทยจีน (คำพา ยิงคง และสารภี ขาวดี, 2563, น. 101) กลุ่มชาติพันธุ์กวยตั้งชุมชนกระจายหลายแห่งในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดสุรินทร์ โดยอาศัยอยู่หนาแน่นในอำเภอศีขรภูมิ อำเภอสำโรงทาบ อำเภोजอมพระ อำเภอสังขะ อำเภอบัวเขต อำเภอศรีณรงค์ อำเภอสนม อำเภอท่าตูม บางส่วนของอำเภอเมือง อำเภอเขวาสินรินทร์ และอำเภอกาบเชิง (สารภี ขาวดี, 2559, น. 41) สำหรับชาวกวยกลุ่มเลี้ยงช้างนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้แหล่งน้ำเพื่อประโยชน์ในการเลี้ยงดูช้าง จึงอพยพไปอยู่ที่บ้านตากกลาง ตำบลกระโพ อำเภอท่าตูม เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์จึงเป็นจุดเด่นประการหนึ่งของจังหวัดสุรินทร์ นำไปสู่การนำทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว เช่น ทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กวยดังปรากฏในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัด อาทิ ศูนย์ศึกษา และโครงการคชอาณาจักร อำเภอท่าตูม ที่มีการนำเสนอวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กวยผ่านการบอกเล่าวิถีคนกับช้าง เช่น การเชนศาลปะกำ การอาบน้ำช้าง และการคล้องช้าง บ้านอาลีโฮมสเตย์ อำเภอสำโรงทาบ กับการเป็นหมู่บ้านอนุรักษ์วัฒนธรรมชาวกวย มีการนำเสนอประเพณี พิธีกรรม และความเชื่อให้คนนอกได้รับรู้ผ่านเวทีการแสดงที่ปรากฏอยู่ในกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น แกลมอแกลลอ แชนยะจัวะ เป็นต้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์กวยผ่านปฏิทินการท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งเป็นการนำเสนอความเป็นตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์โดยภาพรวม โดยคาดหวังว่าการนำเสนอทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว นอกจากจะทำให้คนนอกรู้จักว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์โดดเด่นแล้ว ยังเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ (เสริม) ให้กับคนในพื้นที่ ตลอดจนเป็นแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูทุนทางวัฒนธรรมอีกทางหนึ่ง ที่ผ่านมามีการนำเสนอทุนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ เป็นการคัดสรรบางอัตลักษณ์มานำเสนอให้คนนอกได้รับรู้ แต่หลังจากมีการคัดสรรแล้วอัตลักษณ์ดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้มาเยือนในพื้นที่อย่างไร ยังไม่มีการศึกษา ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งจะทำให้เห็นว่าชาวชุมชนได้นำอัตลักษณ์ที่คัดสรรแล้วมาต่อยอดผสมผสาน และสร้างใหม่ และนำไปรองรับการท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างไร รวมถึงศึกษาบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์อย่างยั่งยืน และเป็นการสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยให้ดำรงอยู่ได้ภายใต้พลวัตในบริบทปัจจุบัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์

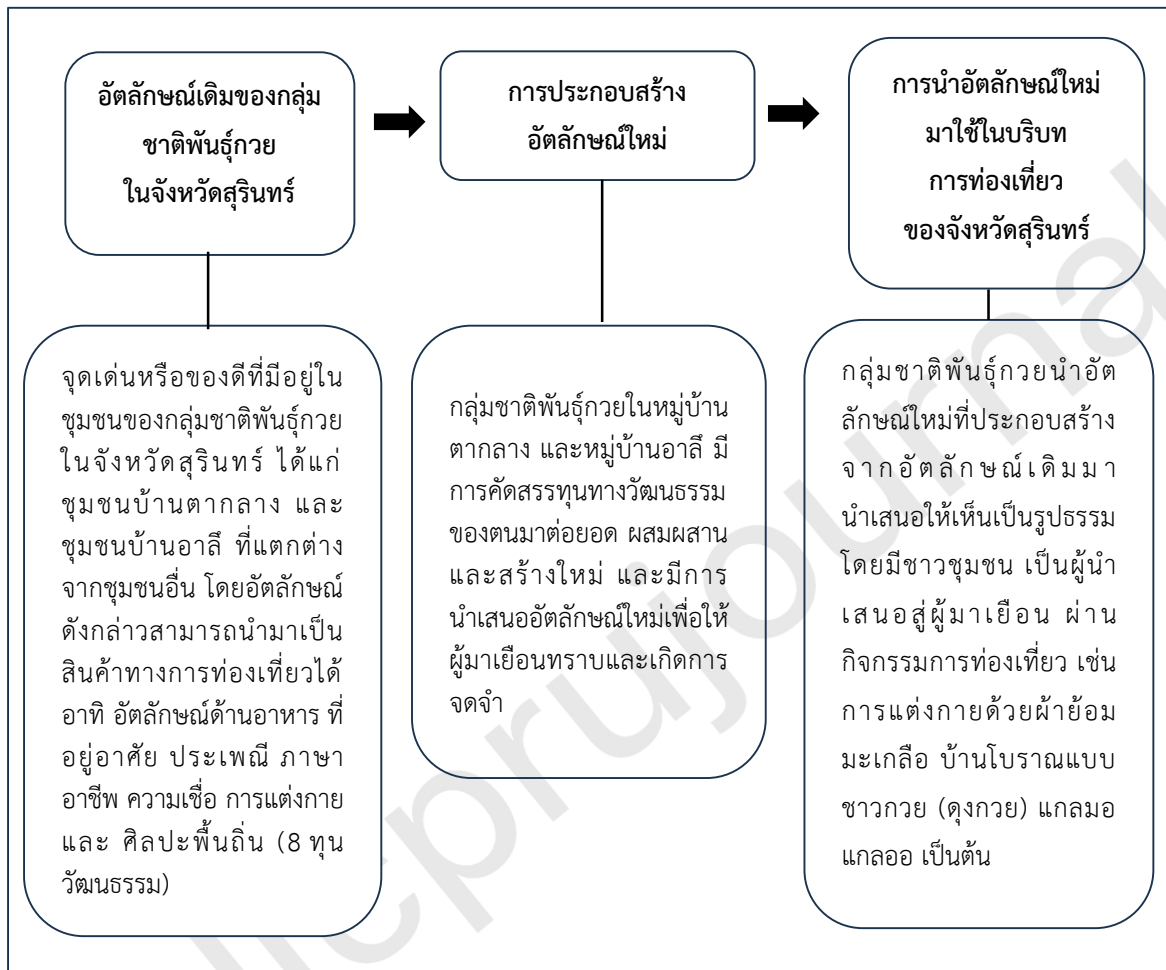
วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวที่คาบเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 1) ภาครัฐบาล 8 ท่าน ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุรินทร์ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุรินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ อุตสาหกรรมจังหวัดสุรินทร์ โครงการคชอาณาจักร และศูนย์คชศึกษา 2) ภาคเอกชน 3 ท่าน ได้แก่ สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์ หอการค้าจังหวัดสุรินทร์ และ Home Ground.Surin ตัวแทนนำเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 3) ภาคชุมชน 30 ท่าน ได้แก่ สมาชิกในชุมชนอาลีโฮมสเตย์ 15 ท่าน และสมาชิกในชุมชนบ้านตากกลาง 15 ท่าน ซึ่งล้วนเป็นผู้มีบทบาทในการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นๆ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง และแบบสนทนากลุ่ม ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม 2566 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีด้านคติชนวิทยา และด้านการท่องเที่ยว นำเสนอข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์

“การประกอบสร้างอัตลักษณ์” ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในงานวิจัยนี้ หมายถึง กระบวนการในการผลิตภาพแทนของกลุ่มชาติพันธุ์กวยมาใช้ในบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ โดยผู้สร้างหรือผู้ผลิต (ชาวชุมชน) ได้ “คัดสรร” มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีแล้วมาต่อยอด ผสมผสาน และสร้างใหม่ในฐานะ “ภาพแทน” โดยกำหนดให้วัตถุทางวัฒนธรรมนั้นๆ มาทำหน้าที่ในฐานะ “สัญลักษณ์” ในพื้นที่ เพื่อสร้างความหมายทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำเสนอเป็นภาพโครงสร้างความสัมพันธ์ในกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ภายในจังหวัดสุรินทร์

จากภาพที่ 1 เป็นการวิเคราะห์การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ภายในจังหวัดสุรินทร์ สรุปได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ภายในจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ชุมชนบ้านตากลาง และชุมชนบ้านอาลี เป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์เด่นสามารถนำมาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวได้ อาทิ อัตลักษณ์ด้านอาหาร ที่อยู่อาศัย ประเพณี ภาษา อาชีพ ความเชื่อ การแต่งกาย และศิลปะพื้นถิ่น ชาวชุมชนจึงมีการคัดสรรทุนทางวัฒนธรรมของตนมาต่อยอด ผสมผสาน และสร้างใหม่ และมีการนำเสนออัตลักษณ์ใหม่เพื่อให้ผู้มาเยือนทราบและเกิดการจดจำผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การแต่งกายด้วยผ้าเยื่อมมะเกลือ บ้านโบราณแบบชาวกาย (ดุงกาย) แกลมอ แกลลอ เป็นต้น

1.1 อัตลักษณ์ด้านอาหาร:

อาหารพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ภายในจังหวัดสุรินทร์ทั้ง 2 ชุมชนที่เลือกมานำเสนอแก่ผู้มาเยือนผ่านอาหารในแต่ละมื้อล้วนเป็นอาหารที่มีการใช้วัตถุดิบในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์ของชุมชน นิยมปรุงอาหารด้วยวัตถุดิบที่มีอยู่

ไก่ต้มน้ำปลา และนิยมนำข้าวเจ้าเป็นหลัก ส่วนข้าวเหนียวนิยมนำมาแปรรูปเป็นอาหารในงานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ หรืองานเทศกาลประจำปี อาทิ ขนม ข้าวต้มมัด ภาษากวยเรียกว่าซอม (เป็นข้าวต้มมัดที่ห่อด้วยใบมะพร้าว) เป็นต้น ชาวชุมชนบ้านตากกลาง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มีนาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่าบ้านตากกลาง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ คือ แม่น้ำมูล และลำชี และจุดที่แม่น้ำทั้ง 2 สายนี้มาบรรจบกันเรียกว่า วังทะลุ แหล่งน้ำดังกล่าวนอกจากจะเอื้อต่อการทำการเกษตร และเป็นแหล่งอาบน้ำชำระล้าง ยังเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของชุมชนอีกทาง ดังนั้นวัตถุดิบหลักที่ชุมชนมีการเลือกสรรเพื่อนำมาประกอบอาหารให้ผู้มาเยือนได้ลิ้มลอง คือ “ปลาสองน้ำ” ซึ่งมีชนิดพันธุ์และรสชาติที่แตกต่างกันออกไปตามฤดูกาล นอกจากนี้ชุมชนบ้านตากกลางยังมีการนำเสนอภูมิปัญญาเรื่องสมุนไพรเข้ามาเป็นส่วนผสมในอาหารประเภทขนมหวาน คือ ขนมกล้วยตดหมา (ดังภาพที่ 2) ซึ่งเป็นขนมพื้นถิ่นโบราณที่มีส่วนผสมของกล้วยตดหมา หาทานได้ยาก รสชาติหวานมัน และมีกลิ่นหอมอ่อนๆ เหมาะสำหรับรับประทานร่วมกับชา กาแฟ หรือเครื่องดื่มสมุนไพรอื่นๆ จึงนิยมนำมาบริการเป็นอาหารว่างให้กับกลุ่มผู้มาเยือน สำหรับชาวชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มีนาคม 2566) ระบุว่าอาหารในบ้านอาลีโฮมสเตย์ที่เลือกมานำเสนอผู้มาเยือนส่วนใหญ่จะเป็นอาหารที่ใช้วัตถุดิบที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ผักตามรั้ว ผักที่ปลูกเอง แมลงต่างๆ อาหารตามฤดูกาล (จิ้งหรีด ไข่มดแดง) อาหารบางเมนูยังคงรสชาติดั้งเดิมไว้เพื่อนำเสนอวิถีแบบดั้งเดิมของชุมชน เช่น ละแวกตาม (แกงปู) แกงไก่ใส่หยวกกล้วย ส้มตำตำกวย (ส้มตำใส่สมุนไพร) นอกจากนี้จากจุดเด่นด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่ปลูกไว้เกือบทุกหลังคาเรือน สามารถนำใบหม่อนมาประกอบอาหารและใช้เลี้ยงตัวหนอนไหม เมื่อตัวหนอนไหมสร้างรังไหม จะเอา รังไหมมาสาวเป็นเส้นและทอเป็นผ้า ส่วนดักแด้ที่อยู่ภายในรังไหมสามารถนำมาประกอบอาหาร “ยำดักแด้” ให้ผู้มาเยือนได้ลิ้มลองรสชาติ

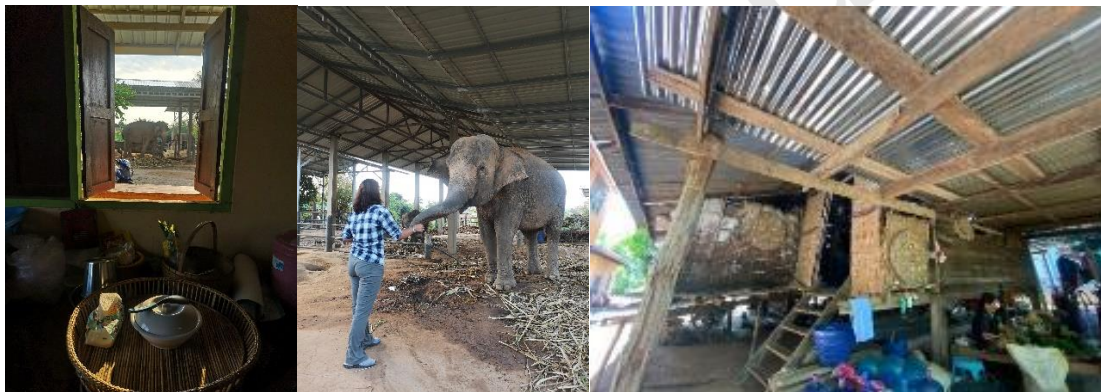
สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 กุมภาพันธ์ 2566) ให้สัมภาษณ์ว่าอัตลักษณ์ด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์กวยไม่เด่นมากนัก เน้นอาหารที่มีอยู่ในธรรมชาติ หาได้ง่ายในชุมชน เน้นทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ขณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 กุมภาพันธ์ 2566) เสริมว่าหากมีงานหรือเทศกาลต่างๆ จะเน้นการจัดในพื้นที่เพื่อให้ผู้มาเยือนเข้าถึงบรรยากาศและรสชาติของอาหารมากยิ่งขึ้น เช่น ช่วงที่มีงานบวชนาคช่าง และการแต่งงานบนหลังช้าง นอกจากนี้ทางสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวสุรินทร์ยังเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมอาหารพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์กวยด้วยอีกทาง โดยมุ่งให้ความสำคัญกับอาหาร Local สู่ตลาด

ภาพที่ 2 อัตลักษณ์ด้านอาหาร: สำหรับรองรับผู้มาเยือนชุมชน

1.2 อัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัย:

กลุ่มชาติพันธุ์กวยเรียกบ้านซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยว่า “ดุง” มีการอนุรักษ์บ้านโบราณผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว กล่าวคือ บ้านตากกลางเป็นชุมชนที่มีการเลี้ยงช้าง ดังนั้นเมื่อผู้มาเยือนมีโอกาสไปสัมผัสวิถีของชุมชน โดยเฉพาะเมื่อมีการพักค้างในรูปแบบโฮมสเตย์ร่วมด้วย จะทำให้เห็นวิถีคนกับช้างอย่างชัดเจน และจะสังเกตเห็นว่าบ้านที่เลี้ยงช้างจะยกพื้นสูง ผูกช้างไว้ใกล้บ้าน ที่สำคัญมีศาลปะกำตั้งอยู่ไม่ไกล บ้านอาลีโฮมสเตย์มีการอนุรักษ์ที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับการท่องเที่ยวเช่นเดียวกัน โดยนำเสนอผ่านฐานการเรียนรู้บ้านโบราณชาวกวย ที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ลักษณะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียว มุงสังกะสี มีขนาดเล็ก ภายในบ้านสะท้อนความเรียบง่าย ไม่มีการประดับหรือตกแต่งบ้าน ใช้ใบพลวงซึ่งเป็นวัสดุธรรมชาติที่หาได้ในพื้นที่มาทำเป็นฝาบ้าน ใต้ถุนบ้านใช้เป็นที่เก็บฟืนและเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์เลี้ยง ปัจจุบันบ้านหลังนี้ยังคงใช้ประโยชน์เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย (ดังภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 อัตลักษณ์ด้านที่อยู่อาศัย

1.3 อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย:

อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายเป็นจุดเด่นประการหนึ่งที่ทำให้คนนอกรวมถึงผู้มาเยือนสะดุดตา การแต่งกายสะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจากอดีตกระทั่งปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการปรับเปลี่ยนของลายผ้าให้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบันไปบ้าง แต่ยังคงวิถีและกระบวนการทอที่ไม่ต่างจากเดิมมากนัก นอกจากนี้การแต่งกายยังสามารถเชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์และพืชพรรณที่มีในชุมชนได้ ชุมชนที่มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวล้วนนำอัตลักษณ์ด้านการแต่งกายมานำเสนอผ่านกิจกรรมต่างๆ อาทิ การแต่งกายเพื่อต้อนรับผู้มาเยือน การแต่งกายเพื่อใช้ในการแสดง รวมถึงในช่วงที่มีการทำบุญและประกอบพิธีกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความเชื่อของชุมชน ปฏิเสธไม่ได้ว่าปัจจุบันการแต่งกายมีพลวัตและเปลี่ยนแปลงไปตามความทันสมัย วิถีแบบใหม่เข้ามาแทนที่วิถีแบบเก่า และในชุมชนท่องเที่ยวก็เช่นเดียวกัน ดังนั้นการแต่งกายเพื่อรองรับการท่องเที่ยวจึงเป็นการแสดงตัวตนของชาวชุมชนบางเวลาเท่านั้น

จากการสนทนากลุ่มของทั้ง 2 ชุมชน พบว่า มีการนำอัตลักษณ์ด้านการแต่งกายมาใช้ในบริบทของการท่องเที่ยวทั้งที่เป็นอัตลักษณ์ดั้งเดิม ปรับรูปแบบใหม่ และคิดขึ้นมาใหม่ กล่าวคือ เมื่อมีผู้มาเยือนเข้ามาสัมผัสและเรียนรู้วิถีของชุมชน ชาวชุมชนเลือกนำเสนอชุดของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการแต่งกายต้อนรับ และการ

แต่งกายในช่วงที่มีกิจกรรมการแสดงต่างๆ เช่น การประกอบพิธีบายศรีสู่ขวัญ การจำลองพิธีการรำกล่อมกล่อ และการนั่งช้างชมวิถีชุมชน เป็นต้น การแต่งกายที่เป็นลักษณะเด่นของกลุ่มชาติพันธุ์กวยคือ การใช้ผ้าไหมสีดำมาตัดเป็นเสื้อ และตกแต่งด้วยการแซวผ้า ผู้หญิงนิยมสวมใส่ผ้าถุง พาดผ้าสไบบนบ่า ส่วนผู้ชายสวมใส่เสื้อหรือกางเกงขายาว และใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายที่โดดเด่นอีกประการหนึ่งของชาวชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์ คือ การใส่สร้อยคอที่ทำจากว่านเปราะหอม และมีการแซวผ้าลายดอกเปราะหอม (ดังภาพที่ 4)

ภาพที่ 4 อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย: สำหรับต้อนรับผู้มาเยือน

1.4 อัตลักษณ์ด้านภาษา:

ในบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ กลุ่มชาติพันธุ์กวยพยายามอนุรักษ์อัตลักษณ์ด้านภาษานี้ไว้ โดยมุ่งหวังว่าการท่องเที่ยวจะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้ภาษา กวย ยังคงสืบทอด ซึ่งจากการระดมความคิดเห็น และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเมื่อเดินทางไปเยือนทั้ง 2 ชุมชน พบว่า มีการนำเสนอภาษาของตนผ่านการกล่าวต้อนรับผู้มาเยือน เช่น “ยินดีต้อนรับ นูแมะแซมชายขุนะ” แปลว่า ยินดีต้อนรับพ่อแม่ พี่น้องทุกท่าน นี่ สำเนียงที่ทั้ง 2 ชุมชน เปล่งออกมามีแตกต่างกันบ้าง แต่ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการสื่อสารแม้แต่น้อย นอกจากนี้ยังใช้ภาษากวยมากำหนดชื่อฐานการเรียนรู้เพื่อสร้างความต่างและดึงดูดผู้มาเยือน เช่น ฐานการเรียนรู้ดุงกวย (กวย) โบราณ 100 ปี ซึ่งเป็นฐานการเรียนรู้ที่อนุรักษ์บ้านโบราณชาวกวย ฐานการเรียนรู้การแขนยะจ๊วะ เป็นฐานการเรียนรู้เกี่ยวกับการเซ่นผีปู่ตา เป็นต้น

1.5 อัตลักษณ์ด้านประเพณี ความเชื่อ ศิลปะพื้นถิ่น:

ความเชื่อเรื่องศาลปะกำ ชุมชนบ้านตากกลาง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์กวยที่เลี้ยงช้างเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นจึงสามารถพบเห็นศาลปะกำตั้งอยู่ในบริเวณบ้านหลายหลัง แม้ว่าปัจจุบันบ้านบางหลังจะไม่มีช้างเลี้ยง

ข้างไว้ที่บ้านเหมือนในอดีตก็ตาม ช้างในชุมชนส่วนใหญ่จะนำไปใช้รองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งในศูนย์
การศึกษา คชอาณาจักร และในแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย ศูนย์การศึกษา (การสื่อสารส่วนบุคคล,
7 กุมภาพันธ์ 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ศาลปะกำเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญมากสำหรับชาวช้าง โดยทุกบ้านที่มีช้าง
จะต้องมีการสร้างศาลปะกำไว้ (ศาลปะกำจะมีเสา 4 ต้น หลังคาจะหันไปทางพระอาทิตย์ หันหน้าไปทางทิศ
เหนือ ซึ่งเชื่อว่าจะมีอำนาจเหนือธรรมชาติ)

ความเชื่อเรื่องของฝาก/ของที่ระลึกจากชิ้นส่วนของช้าง (วัตถุมงคลจากช้าง) ของฝากของ
ที่ระลึกเป็นหนึ่งในธุรกิจที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เป็นการนำวัสดุที่ได้ในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้า เพื่อใช้เป็น
สิ่งกระตุ้นหรือนำความทรงจำให้คิดถึงหรือนึกถึงบุคคล เหตุการณ์ หรือ เรื่องราวที่เคยไปเยือนสถานที่นั้น ๆ
ศูนย์การศึกษา (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 กุมภาพันธ์ 2566) ระบุว่า เมื่อมีผู้มาเยือนหมู่บ้านตากกลางและศูนย์
ศึกษาสิ่งที่น่าสนใจให้เห็นอัตลักษณ์เกี่ยวกับความเชื่อของชาวกวยอีกรูปแบบหนึ่งคือ ของฝากของที่ระลึก
ที่ทำจากชิ้นส่วนต่างๆ ของช้าง เช่น แหวนหางช้าง ต่างหูกระดูกช้าง จักรกระดูกช้าง เป็นต้น ที่สมาชิกในชุมชน
มีการคิดสรรและปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้มาเยือนมากที่สุด มีความทันสมัย
หลากหลาย และสามารถนำพกดติดตัวได้ง่าย ขณะเดียวกันก็ยังคงความเชื่อและความหลังที่ฝังอยู่ในภาพจำของ
กลุ่มชาติพันธุ์ (ดังภาพที่ 5)

ภาพที่ 5 ของฝากของที่ระลึกจากชิ้นส่วนของช้าง

ความเชื่อเรื่องแกลมอ แกลลอ ชาวกวยบ้านอาลีโฮมสเตย์ (การสื่อสารส่วนบุคคล,
29 มีนาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า พิธีแกลมอ เป็นพิธีกรรมสำคัญของคนเชื้อสายกวย คล้ายกับพิธีกรรม
โจลมะมีวดของคนเชื้อสายเขมร เกือบทุกตำบลของหมู่บ้านชาวกวยจะมีแม่มอ แม่อ ซึ่งเป็นตัวแทนของพิธีนี้
“แกล” เป็นภาษากวย แปลว่า เล่น พิธีการรำแกลมอ แกลลอ เป็นหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สำคัญของ
บ้านอาลีโฮมสเตย์ ที่สมาชิกในชุมชนมีการคิดสรรมาเป็นกิจกรรมให้ผู้มาเยือนได้เห็นและเป็นการสะท้อนความ
เชื่อ ประเพณี พิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กวยที่มีการสืบทอดตั้งแต่บรรพบุรุษจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (ดังภาพที่
6) แม้จะมีการปรับเปลี่ยนไปบ้างแต่ยังคงแก่นของพิธีไว้ โดยพิธีดังกล่าวเป็นการแสดงที่สืบเนื่องมาจากความ
เชื่อว่า ชาวกวยทุกคนจะมีดวงวิญญาณของบรรพบุรุษคอยปกป้องคุ้มครอง ปกป้องรักษาอยู่ตลอดเวลา ในทุก ๆ
ปี บ้านอาลีโฮมสเตย์จะมีการจัดพิธีกรรมการแสดงแกลมอขึ้น เพื่อเป็นการเคารพครูบาอาจารย์ ปู่ย่าตายาย
เพื่อแก้บนและเพื่อรักษาผู้ป่วย ซึ่งเป็นการอัญเชิญดวงวิญญาณของบรรพบุรุษมาให้ความช่วยเหลือ

ขอคำแนะนำผ่านหมอทรงเพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย หาทางรักษาตามความเชื่อ ซึ่งองค์ประกอบของการรำกล่อมจะประกอบไปด้วย หิ้งมอ เหล้าและเครื่องเซ่น เครื่องดนตรี ปะรำพิธี สำหรับผู้มาเยือนที่มายังชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์และต้องการสัมผัสและเรียนรู้พิธีกรรมดังกล่าวนี้จำเป็นต้องแจ้งชุมชนให้ทราบล่วงหน้า

ภาพที่ 6 การรำกล่อมของบ้านอาลีโฮมสเตย์

ความเชื่อเรื่องการเซ่นไหว้ปู่ตา ชาวชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มีนาคม 2566) ระบุว่า ชาวทวายมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องลัทธิผีวิญญาณสูง มีการยอมรับศาสนาพุทธเข้ามาปฏิบัติและผสมผสานกับความเชื่อผี เห็นได้จากบริเวณวัดของหมู่บ้านชาวทวายจะมีศาลปู่ตา (ยะจ๊ะวะ) ตั้งอยู่ทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการสร้างศาลปู่ตาริมหนองน้ำ สระน้ำธรรมชาติ บริเวณที่มีต้นไม้ขนาดใหญ่ ภายในศาลปู่ตาจะมีไม้ที่ตกแต่งลักษณะเป็นรูปคนเพศชาย เพศหญิง และมีบริวารเป็นช้าง ม้า ปืน ดาบ หอก บางแห่งพบว่าการพัฒนาแกะสลักเป็นก้อนหิน และปัจจุบันได้พัฒนาเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นแทนสัญลักษณ์ ซึ่งชาวทวายเชื่อว่าเป็นตัวแทนผีบรรพบุรุษ ดังนั้นศาลปู่ตาจึงเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน แต่ละปีชาวบ้านจะทำพิธีเซ่นสรวง โดยมีเฒ่าจ้ำเป็นผู้นำกล่าว จะจัดทำพิธีในราวเดือนหกหรือราวเดือนพฤษภาคมของทุกปี นอกจากนี้การเซ่นสรวงก็จะทำพิธีในวันสำคัญอื่นๆ ก็ได้ เช่น การเซ่นสรวงเมื่อปีใดมีฝนแล้ง หรือในงานเทศกาลของหมู่บ้าน ของเซ่นสรวง ได้แก่ ข้าวปลาอาหาร หัวหมู เหล้า ยาสูบ หมากพลู เนื้อความที่กล่าวในพิธีส่วนใหญ่มักจะเป็นการขอให้ลูกหลานอยู่ดีมีสุข มีฝนตกต้องตามฤดูกาล มีความปลอดภัย เป็นต้น

ในบริบทของการท่องเที่ยวชาวชุมชนในหมู่บ้านอาลีโฮมสเตย์ ได้คัดสรรความเชื่อดังกล่าวนี้ มาเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มาเยือนที่มาแบบพักค้างที่โฮมสเตย์ ชาวชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มีนาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า จำเป็นต้องไปเซ่นสรวงศาลปู่ตา เพื่อความเป็นสิริมงคล ให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องรักษา และพักค้างที่หมู่บ้านอย่างปลอดภัยกิจกรรมนี้จะดำเนินขึ้นช่วงใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความสะดวกของนักท่องเที่ยว อาจจะเป็นช่วงแรกที่เดินทางไปถึง หรือช่วงเย็นก่อนเข้าที่พัก โดยทางชุมชนจะจัดเตรียมเครื่องเซ่นและเฒ่าจ้ำ (ผู้อาวุโสของชุมชน) ไว้ให้ เมื่อผู้มาเยือนทุกคนเดินทางไปถึงศาลปู่ตาซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือริมหนองน้ำของชุมชนเรียบร้อยแล้ว เฒ่าจ้ำจะเป็นคนนำพิธี จากนั้นจะนำอาหารจากการเซ่นมาให้ทุกคนได้ทานเพื่อความเป็นสิริมงคล (ดังภาพที่ 7)

ภาพที่ 7 การเซ่นไหว้ปู่ตา (แซนยะจ๊วะ)

อัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ทั้ง 2 ชุมชนมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นผันแปรไปตามภูมิศาสตร์ของชุมชน ทั้งนี้อัตลักษณ์ดังกล่าวเมื่อนำมาใช้ในบริบทการท่องเที่ยว ชาวชุมชนจะมีการคัดเลือกบางอัตลักษณ์มาใช้เท่านั้น ทั้งอัตลักษณ์ที่มีอยู่เดิมและอัตลักษณ์ที่มีการประกอบสร้าง (ปรับรูปแบบใหม่คิดขึ้นมาใหม่) เช่น บ้านอาลีโฮมสเตย์ มีอัตลักษณ์เดิมที่ให้ความสำคัญกับผีบรรพบุรุษ จึงมีการเซ่นไหว้ปู่ตาเมื่อนำความเชื่อความศรัทธาดังกล่าวมาเป็นหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยวก็ยังคงรูปแบบของการเซ่นไหว้ไว้ขณะเดียวกันอัตลักษณ์ที่มีการประกอบสร้างเพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและความต้องการของผู้มาเยือนก็มีไม่น้อย เช่น การแขวผ้าให้เป็นลวดลายที่หลากหลาย จากเดิมที่เคยมีเพียงลายโซ่ ก็ปรับรูปแบบใหม่เป็นลายตีนตะขาบ ดาวกระจาย ขามแดง ฟันปลา หางตะกวด และมีลายที่คิดค้นขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับธรรมชาติที่มีในชุมชน คือ ลายดอกประทุมและเข้ากับสมัยนิยมอย่างลายขอ (S) เป็นต้น บ้านตากกลาง มีอัตลักษณ์เดิมคือการไหว้ศาลปะกำ แม้ปัจจุบันจะไม่มี การออกจับช้างป่าเหมือนในอดีต และช้างบางส่วนยังกระจายอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวหลักของประเทศไทย แต่พิธีกรรมนี้ยังคงเป็นอัตลักษณ์ด้านความเชื่อ ความศรัทธาที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันและนำไปสู่การเป็นหนึ่งในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงที่มีการนำช้างมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว อาทิ ศูนย์ศึกษา และคชอาณาจักร ส่วนอัตลักษณ์ที่มีการประกอบสร้างเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายคือ วิถีคนกับช้าง โดยมีการปรับรูปแบบใหม่ เช่น การแสดงสาธิตวิธีการคล้องช้าง การนำช้างไปใช้ในงานบวชนาคช้าง และการนำชิ้นส่วนของช้างมาทำเป็นสินค้าที่ระลึก (วัตถุมงคลจากช้าง) เป็นต้น และยังนำไปสู่การคิดค้นอัตลักษณ์ขึ้นใหม่ เช่น การแต่งงานบนหลังช้าง การผลิตสินค้าจากช้าง (กระดาสาจากขี้ช้าง กาแฟขี้ช้าง ภาพวาด) และการแสดงช้าง เป็นต้น นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุรินทร์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 กุมภาพันธ์ 2566) กล่าวว่า การนำอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยมานำเสนอในบริบทการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์ จะเน้นการนำวัฒนธรรมมานำเสนอได้แก่ 1) วิถีชีวิตชาวกวย “คนกับช้าง” 2) ผ้าย้อมมะเกลือ โดยมองว่าวัฒนธรรมดังกล่าวนี้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่ทำให้ผู้มาเยือนรู้จักจังหวัดสุรินทร์มากขึ้น

หากมองความเชื่อมโยงในการพัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์กวยของจังหวัดสุรินทร์ในอนาคต โดยมุ่งการอนุรักษ์อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์และเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน อนึ่ง จากการลงพื้นที่พบว่า ระหว่างการเดินทางไปยังหมู่บ้านตากกลาง

ยังมีพื้นที่ที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับกลุ่มชาติพันธุ์กวยได้ คือ วิสาหกิจชุมชนแฮตมอร์แกนนิค ฟาร์ม แฮตมอร์ เป็นภาษากวย หมายถึงพื้นที่นาที่ติดกับลำน้ำ ซึ่งปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์จำหน่ายและมีชื่อเสียง อาทิ ข้าวอินทรีย์พันธุ์พื้นเมือง ไวน์พื้นเมือง เป็นต้น (ดังภาพที่ 8) วิสาหกิจชุมชนแฮตมอร์แกนนิค ฟาร์ม สุรินทร์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 กุมภาพันธ์ 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า แฮตมอร์แกนนิค ฟาร์มแห่งนี้เริ่มมีผู้ติดตามในช่องทางออนไลน์ในปี พ.ศ. 2563 จากนั้นเริ่มพัฒนาเป็นที่พักแบบฟาร์มสเตย์ จำนวน 4 ห้อง มีกิจกรรมเสริมให้ผู้มาเยือนที่ต้องการใช้เวลาอยู่ในพื้นที่มากขึ้น เช่น การพายเรือคายัค (ชมรมเรือคายัค) และในอนาคตอันใกล้จะพัฒนาเป็นพิพิธภัณฑ์สาโทที่น่าจะตอบสนองความต้องการของผู้มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้ และหากพิจารณาที่ตั้งแล้วนั้นฟาร์มแห่งนี้สามารถเข้าถึงง่าย เป็นเส้นทางเชื่อมโยงไปสู่หมู่บ้าน ช้าง เป็นทางผ่านไปยังสนามบินสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ และอยู่ไม่ไกลจากบ้านเชียงสง หมู่บ้าน 5 ชาติพันธุ์ ที่มีการนำอัตลักษณ์ที่เกิดจากจุดเด่นของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนมารองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 8 วิสาหกิจชุมชนแฮตมอร์แกนนิค ฟาร์ม

2. บทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์

2.1 บทบาทของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจในชุมชน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวของทั้งสองชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของชุมชน แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ กล่าวคือ ชาวชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มีนาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า สมาชิกในชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์มีรายได้หลักจากการทำการเกษตร และรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งทางตรงได้รับจากกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนยินดีจ่ายตามลักษณะของกิจกรรมที่ได้ประกอบ เช่น การศึกษาดูงานตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ (ฐานเช่นไหว้ปู่ตา ฐานเลี้ยงไหม ฐานทอผ้าไหมแบบครบวงจร ฐานบ้านโบราณ ฐานย้อมสีธรรมชาติ ฐานสัมผัสน้ำพุร้อน ฐานการแช่ผ้า ฐานการรำบายศรีสู่ขวัญ และฐานการรำกลมอ) ที่ชุมชนจัดเตรียมไว้ให้ รวมถึงการพักค้างคืนในโฮมสเตย์ และการรับประทานอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น สำหรับรายได้ทางอ้อม มาจากการจำหน่ายสินค้าในชุมชน การจำหน่ายของที่ระลึก อาทิ ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าไหม การตัดเย็บชุดผ้าไหมย้อมมะเกลือ การแช่ผ้า เป็นต้น ที่สำคัญทำให้ผ้าไหมของชุมชนมีตลาดรองรับอย่างต่อเนื่อง

สำหรับหมู่บ้านตากกลาง ชาวชุมชนบ้านตากกลาง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มีนาคม 2566) ระบุว่า รายได้หลักของสมาชิกในชุมชนมาจากการเลี้ยงช้าง การเกษตร และประมงพื้นบ้านบ้างบางช่วงฤดูกาล ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมองว่ารายได้จากการท่องเที่ยวมีการกระจุกตัว การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง การเข้าถึงงานในแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะผู้ที่มิทุน ซึ่งส่วนมากจะเป็นคนนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำช้างเข้ามารองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งภายในชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยง ศูนย์ศึกษา (การสื่อสารส่วนบุคคล, 5 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ข้อมูลว่า ช้างภายในศูนย์ฯ จะมีการคัดเลือกตามความสามารถและจ่ายค่าตอบแทนเป็นรายเดือน กล่าวคือ ช้างแสดงจะได้รับจัดสรรเดือนละ 16,500 บาทต่อเชือก ช้างนั่งหรือช้าง taxi จะได้รับเดือนละ 12,000 บาทต่อเชือก และ โครงการคชอาณาจักร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 กุมภาพันธ์ 2566) ให้ข้อมูลเสริมว่า ช้างในโครงการคชอาณาจักร จะได้รับค่าตอบแทนเชือกละ 10,800 บาทต่อเดือน พร้อมพื้นที่ปลูกหญ้า 4 ไร่ ปลูกบ้าน 2 ไร่ นอกจากนี้ยังมีรายได้จากการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกจากชิ้นส่วนของช้าง การเปิดบ้านเป็นโฮมสเตย์ไว้รองรับผู้มาเยือน และการจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม เป็นต้น

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดสุรินทร์มองว่า การท่องเที่ยวมีบทบาทต่อเศรษฐกิจของทั้งสองชุมชน โดย วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 กุมภาพันธ์ 2566) เห็นว่าเป็นการนำต้นทุนทางวัฒนธรรมมาพัฒนาต่อยอด เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน ที่สำคัญเมื่อมีการจัดกิจกรรมในพื้นที่ มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การจำหน่ายของที่ระลึก อาหารพื้นถิ่น และสินค้าอื่นๆ ขณะเดียวกัน โครงการคชอาณาจักร (การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 กุมภาพันธ์ 2566) ระบุว่า ชาวชุมชนที่มีช้างอยู่ในโครงการคชอาณาจักรสามารถรับงานอื่นที่นอกเหนือจากงานของโครงการฯ ได้ เช่น งานบวชนาค งานแห่ งานแสดงต่างๆ แต่ต้องอยู่ภายใต้สัญญาที่ได้ตกลงร่วมกันตั้งแต่เบื้องต้น เหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างรายได้อีกทางให้แก่สมาชิกในชุมชนบ้านตากกลาง

2.2 บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสังคมหรือวัฒนธรรมในชุมชน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์มองว่าการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น เช่น กิจกรรมที่คาบเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เพราะก่อนที่จะให้บริการผู้มาเยือนแต่ละกลุ่มนั้น ชาวชุมชนจะมีเวทีในการประชุมร่วมกันและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ นอกจากนี้การท่องเที่ยวทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นที่เดินทางเข้ามาเยือน ได้เรียนรู้และสัมผัสความต่างของวัฒนธรรม ที่สำคัญอัตลักษณ์หลายด้านของกลุ่มชาติพันธุ์กวยได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟู อาทิ บ้านโบราณชาวกวยที่ยังคงแสดงให้เห็นถึงวิถีความเรียบง่าย เน้นการใช้วัสดุที่หาได้ในพื้นถิ่น การย้อมผ้าด้วยมะเกลือ ตลอดจนการสื่อสารด้วยภาษากวย ที่นับวันเริ่มจางหายไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม และการที่ชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์เป็นที่รู้จักในนามหมู่บ้านท่องเที่ยววัฒนธรรมชาวกวย (กวย) นี้ ทำให้ “คนใน” มีปฏิสัมพันธ์และเกิดความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานภายนอก เช่น การร่วมมือกับพัฒนาชุมชนอำเภอสำโรงทาบ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุรินทร์ และองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เป็นต้น เหล่านี้ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การได้รับโอกาสในการพัฒนาในด้านต่างๆ มากกว่าชุมชนอื่น เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีให้คงอยู่ ชาวชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตน ที่ได้นำเสนอวัฒนธรรม/วิถีชีวิต

ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ “คนนอก” (ผู้มาเยือน) ได้สัมผัสถึงความต่างที่แฝงด้วยการมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์กาย

บริบทชุมชนบ้านตากกลางที่คนนอกรับรู้คือการได้มีโอกาสมาสัมผัสวิถีคนกับช้าง ซึ่งชาวทวยจะเลี้ยงด้วยความรัก เปรียบเสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัว กิจกรรมการท่องเที่ยวเน้นการได้ใกล้ชิดกับช้าง เช่น การนั่งช้าง การตัดหญ้ามาเป็นอาหารช้าง การอาบน้ำช้าง เป็นต้น ตากกลางจึงเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของผู้มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ การเข้ามาของผู้มาเยือนดังกล่าวนำไปสู่การปรับตัวของคนในชุมชนเพื่อให้สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้บ้าง มีการปรับประเพณีและวิถีชีวิตบางส่วน และพัฒนาการบริการด้านการท่องเที่ยวให้สามารถรองรับผู้มาเยือนได้ ทั้งนี้จากการระดมความคิดเห็นชาวชุมชนบ้านตากกลางเห็นว่าการท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก เกิดความภูมิใจในวิถีชุมชน มีการอนุรักษ์ สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่อาจจะเลือนหายไป และมีระบบบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่ชัดเจนขึ้น อีกแง่มุมหนึ่ง การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้ชาวชุมชนบ้านตากกลางประสบกับปัญหาเสียดิต การมีคนนอก (ประชากรแฝง) เข้ามาประกอบธุรกิจที่คาบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เช่น ความขัดแย้งจากนายทุนนำช้างมาเข้าร่วมโครงการของคชอาณาจักร และโครงการของศูนย์คชศึกษา มากกว่านั้นชาวชุมชนถูกจำกัดสิทธิการใช้ประโยชน์ในป่าชุมชน เนื่องจากพื้นที่ป่าดังกล่าวถูกนำไปใช้ในการเลี้ยงช้างและปลูกหญ้าสำหรับเลี้ยงช้างที่อยู่ในโครงการ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุรินทร์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 6 กุมภาพันธ์ 2566) เห็นความสำคัญในประเด็นด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยได้เข้าไปสนับสนุนวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกับวัฒนธรรมจังหวัด และหอการค้าจังหวัด เห็นว่าวัฒนธรรมของชาวทวยมีการสืบทอด (อาหาร ภาษา การแต่งกาย ความเชื่อ วิถีคนกับช้าง) และมีการนำเสนอสู่คนนอก (ผู้มาเยือน) และทุกครั้ง “วิถี” ซึ่งมีมูลค่าที่ประเมินไม่ได้ได้รับการส่งผ่าน จะทำให้ชาวชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในวิถีของตน ดังนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนและส่งต่อภูมิปัญญา ในมุมมองของวัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 กุมภาพันธ์ 2566) ระบุว่า การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนเกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ สามารถทำให้สังคมดีขึ้น ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับรายได้ภายในชุมชนที่ดีขึ้น ศูนย์คชศึกษาโครงการคชอาณาจักร และชุมชนท่องเที่ยว ล้วนเป็นภาคีเครือข่ายหลักที่จะช่วยผลักดันให้การท่องเที่ยวหมู่บ้านช้างเป็นที่รู้จักและนำไปสู่การจัดการที่ยั่งยืน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้ชุมชนประสบผลสำเร็จในด้านการจัดการการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

2.3 บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน

สิ่งแวดล้อมเป็นอีกมิติที่ชุมชนท่องเที่ยวมุ่งให้ความสำคัญและควรจัดการให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในชุมชนรวมถึงบริบทของพื้นที่ และเป็นปัจจัยดึงดูดให้ผู้มาเยือนตัดสินใจเดินทางไปยังสถานที่นั้น ๆ ทั้งนี้ภูมิศาสตร์ของชุมชนส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวม เช่น หมู่บ้านตากกลางมีป่าชุมชนขนาดใหญ่ มีแหล่งน้ำที่เอื้อต่อการเลี้ยงช้าง ขณะที่ชุมชนบ้านอาฮีโฮมสเตย์มีพื้นที่โดยรอบสำหรับการปลูกข้าวและเลี้ยงปศุสัตว์ อนึ่ง เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาสิ่งแวดลอมในชุมชนย่อมมีเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ชาวชุมชนบ้านอาฮีโฮมสเตย์ มีการใช้วัตถุดิบธรรมชาติสำหรับผลิตสินค้าของชุมชน เช่น ใช้ผลมะเกลือ แก่นไม้ เปลือกไม้ มาย้อมผ้าไหมแทนการใช้สีเคมี กระบวนการดังกล่าวนี้นอกจากจะช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมแล้วนั้น

ยังทำให้อัตลักษณ์ด้านการแต่งกาย (ผ้าไหม) ของชุมชนมีความต่างจากชุมชนกวยอื่นๆ การที่ชุมชนนำการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ต้องใส่ใจกับการปรับภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมโดยรอบของชุมชน โดยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านช่วงวันสำคัญต่างๆ เช่น การทำความสะอาดหมู่บ้าน และการปลูกต้นไม้รอบหนองอาลี การที่ชุมชนจะมีสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่นได้นั้นต้นไม้ก็มีส่วนไม่น้อย เมื่อผู้มาเยือนเดินทางไปถึงจุดต้อนรับบริเวณศาลาประชาคมของชุมชน จะสังเกตเห็นต้นมะเกลือปลูกไว้ด้านหน้า และพื้นที่อื่นๆ ในชุมชน รวมถึงพื้นที่ไร่นา ผลมะเกลือจะนำมาใช้ในกิจกรรมย้อมผ้า โดยชาวชุมชนจะนำผลมะเกลือมาตำ ต้มสกัดสีเพื่อนำมาย้อมผ้าไหม ให้เป็นสีดำ นอกจากการย้อมผ้าแล้วสามารถนำผลมะเกลือมาจำหน่าย สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้อีกทาง และสิ่งแวดล้อมที่พบทั่วไปในชุมชนแห่งนี้คือ ชาวชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์จะปลูกต้นหม่อนไว้เกือบทุกหลังคาเรือน ส่วนต่างๆ ของต้นหม่อนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง การให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมของชุมชนอีกประการคือ ลดการใช้ยานพาหนะที่ต้องใช้น้ำมันเพราะจะก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศและทางเสียง ก่อปรกับการมีความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ทำให้ชุมชนได้รับงบประมาณสนับสนุนในการซื้อจักรยานไว้รองรับผู้มาเยือนในยามที่ต้องประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีระยะทางค่อนข้างไกล เช่น การไปไหว้ศาลปู่ตา และการปั่นสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน เป็นต้น

ชาวชุมชนบ้านตากกลาง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 มีนาคม 2566) ให้สัมภาษณ์ว่า ด้วยปัจจัยที่เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดผู้มาเยือนในรูปแบบการไปเช้า-เย็นกลับของชุมชนบ้านตากกลาง และการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับศูนย์การศึกษา โครงการคชอาณาจักร และวัดป่าอาเจียง ที่มียานพาหนะเข้าออกตลอดเวลา โดยเฉพาะช่วงวันหยุดและวันหยุดนักขัตฤกษ์ มีส่วนทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบจากมลภาวะทางเสียง และปัญหาขยะ นอกจากนี้จากโครงการช้างคืนถิ่น ที่มุ่งให้ช้างกลับมาอยู่บ้าน เพื่อลดปัญหาช้างเร่ร่อน โดยมีช้างในโครงการกระจายอยู่ในพื้นที่บ้านตากกลางและหมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้มีช้างในพื้นที่จำนวนมาก เกิดปัญหาช้างบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนสภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลง แม้ว่าทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้อนุมัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลศูนย์การศึกษา ใช้พื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าภูดินเพื่อดำเนินกิจกรรมโครงการช้างคืนถิ่นเพื่อพัฒนาสุรินทร์บ้านเกิดแล้วก็ตาม แต่ก็ยังพบปัญหาดังกล่าว ศูนย์การศึกษา (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 กุมภาพันธ์ 2566) ระบุว่า จำนวนช้างคืนถิ่นที่นำมาแสดงภายในศูนย์การศึกษา มาจากหลากหลายหมู่บ้าน ได้แก่ บ้านตากกลาง (จำนวนเยอะที่สุด) บ้านตาติตย์ บ้านจินดา บ้านกระโพ บ้านหนองบัว และบ้านศาลา ซึ่งหมู่บ้านดังกล่าวล้วนมีพื้นที่ติดกับลุ่มน้ำชี มูล ทั้งสิ้น สมัยก่อนบริเวณพื้นที่นี้เป็นป่าเต็งรังที่มีความอุดมสมบูรณ์ รวมถึงป่าทามที่มีพืชอาหารที่คนและช้างสามารถรับประทานได้ หลังจากพื้นที่ป่าถูกใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้นในโครงการรวมถึงเป็นพื้นที่ในการปลูกพืชทดแทน ส่งผลให้คนในพื้นที่ย้ายที่ทำกิน และการที่ชาวชุมชนบ้านตากกลางมีความเชื่อความศรัทธาเกี่ยวกับคชศาสตร์ชาวช้าง (ไม่เผาช้างแต่ใช้วิธีการฝัง) นับเป็นการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมอีกทาง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาทำให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์กวยทั้ง 2 ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ต่างคัดสรรอัตลักษณ์ของตนที่มีอยู่เดิมมาประกอบสร้าง เพื่อนำมาใช้ในบริบทการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้มาเยือน

ในพื้นที่ ซึ่งอัตลักษณ์ที่มีการประกอบสร้างดังกล่าวเปรียบเสมือนภาพแทนของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ที่ผู้มาเยือนมีโอกาสได้สัมผัส อาทิ อัตลักษณ์ด้านอาหาร ด้านที่อยู่อาศัย ด้านการแต่งกาย ด้านภาษา และด้านประเพณี ความเชื่อ ศิลปะพื้นถิ่น มิติการประกอบสร้างอัตลักษณ์ในแต่ละด้านที่กลุ่มชาติพันธุ์กวยนำมารองรับการท่องเที่ยว เช่น อัตลักษณ์ด้านอาหาร ทั้ง 2 ชุมชน เลื่อนนำเสนออาหารที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับภูมิศาสตร์ของชุมชน วัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ตัว และนิยมทานข้าวเจ้าเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ คำพา ยิ่งคง และสารภี ขาวดี (2563) ที่ระบุว่าบ้านเชียงสงมีชาวพื้นเมืองถึง 4 กลุ่ม คือ เขมร ลาว กูย และจีน นิยมปรุงอาหารด้วยวัตถุดิบที่มีอยู่ใกล้ตัว กินข้าวเจ้า ส่วนข้าวเหนียวที่คนภาคอีสานส่วนใหญ่รับประทานก็กลายเป็นเพียงอาหารรอง และมักปรากฏผ่านอาหารแปรรูป อาทิ ขนม ข้าวต้ม ในงานประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ขณะที่การศึกษาของศิริพร ณ ถลาง และสุพิน ฤทธิ์เพ็ญ (2558) ศึกษางานปอยไทใหญ่ การแสดงอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ย้ำให้เห็นว่าการนำเสนออัตลักษณ์ด้านอาหารนิยมเลือกอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวัน ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในพื้นที่

สำหรับบทบาทของการท่องเที่ยวที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ แสดงให้เห็นว่าการท่องเที่ยวมีบทบาททุกประเด็น แต่มีรายละเอียดแตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ กล่าวคือ สมาชิกในชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์มีรายได้หลักจากการทำการเกษตร และรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นเดียวกันกับการศึกษาของ พิจารศรี จีระนนทกิจ (2561) ที่ระบุว่า การเที่ยวตลาดน้ำ นั้งรถ กระตะ ขมสวนเกษตร สามารถสร้างรายได้เพิ่มให้คนในชุมชน สำหรับหมู่บ้านตากกลาง รายได้หลักของสมาชิกในชุมชนมาจากการเลี้ยงช้าง การเกษตร และประมงพื้นบ้าน รายได้จากการท่องเที่ยวมีการกระจุกตัว การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง การเข้าถึงงานในแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะผู้ที่มีทุน ซึ่งส่วนมากจะเป็นคนนอกชุมชน เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของ เพ็ญศิริ สมารักษ์ และคณะ (2563) ที่ว่าการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนมีงานทำมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ แต่บางครั้งการกระจายรายได้ของครัวเรือนไม่เท่าเทียมกัน บทบาทของการท่องเที่ยวต่อสังคมหรือวัฒนธรรมในชุมชน ชาวชุมชนบ้านอาลีโฮมสเตย์มองว่าการท่องเที่ยวมีส่วนทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความสามัคคี และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้น เกิดความภูมิใจในวิถีชุมชน มีการอนุรักษ์ สืบทอดประเพณีวัฒนธรรมที่อาจจะเลือนหายไป และบทบาทของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน การที่ชุมชนนำการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้องค์กรต้องใส่ใจกับการปรับปรุงทัศนียภาพและสิ่งแวดล้อมโดยรอบของชุมชน กิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมไว้รองรับการท่องเที่ยวแล้วนั้น ยังเอื้อประโยชน์ต่อการอยู่อาศัยของชาวชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์มีการคัดสรรอัตลักษณ์ของตนหลายด้านเพื่อนำมาประกอบสร้างสำหรับรองรับการท่องเที่ยว ดังนั้นชาวชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรให้ความสำคัญกับการจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างยั่งยืนร่วมด้วย

1.2 การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์ดังกล่าว ล้วนเป็น
การนำเสนอวิถีของกลุ่มชาติพันธุ์กวยโดยภาพรวม ซึ่งมีเพียง 2 ชุมชนเท่านั้น หากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยว
กลุ่มชาติพันธุ์กวยในชุมชนอื่นร่วมด้วยจะทำให้ผู้มาเยือนมีโอกาสได้ไปสัมผัสวิถีที่หลากหลายขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์กวยในจังหวัดสุรินทร์

2.2 ควรศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มชาติพันธุ์กวยอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสุรินทร์. (2566, กุมภาพันธ์ 6). สัมภาษณ์

คำพา ยิ่งคง และสารภี ขาวดี. (2563). การประกอบสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อรองรับการท่องเที่ยวOTOP

นวัตกรรมวิถี ภูมิศึกษา บ้านเชียงสง ตำบลเมืองสิงห์ อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์. วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 14(1), 95-111.

โครงการคชอาณาจักร. (2566, กุมภาพันธ์ 6). สัมภาษณ์

ชาวชุมชนบ้านตากกลาง. (2566, มีนาคม 29). สัมภาษณ์

ชาวชุมชนบ้านอาลีโฮมสเดย์. (2566, มีนาคม 29). สัมภาษณ์

พิจารศรี จีระนันท์กิจ. (2561). ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมกรณีศึกษา: ตลาดน้ำไทรน้อย

จังหวัดนนทบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

<https://doi.org/10.14457/TU.the.2018.470>

เพ็ญศิริ สมารักษ์ นันทัก บุรจรรกุล และเปรมปรีดา ทองลา. (2563). ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. มหาวิทยาลัยราชภัฏ

รำไพพรรณี. <https://eresearch.rbru.ac.th/showthesis.php?theid=1980&depid=5>

วัฒนธรรมจังหวัดสุรินทร์. (2566, กุมภาพันธ์ 7). สัมภาษณ์

วิสาหกิจชุมชนแฮตมออร์แกนิกฟาร์ม สุรินทร์. (2566, กุมภาพันธ์ 5). สัมภาษณ์

ศิริพร ณ ถลาง และสุพิน ฤทธิ์เพ็ญ. (2558). งานปอยไทใหญ่: การแสดงอัตลักษณ์ของชาวไทยใหญ่ใน

จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศิริพร ณ ถลาง. (2562). “คติชนสร้างสรรค์” บทสังเคราะห์และทฤษฎี (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์

มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ศูนย์คชศึกษา. (2566, กุมภาพันธ์ 7). สัมภาษณ์

สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์. (2566, กุมภาพันธ์ 7). สัมภาษณ์

สารภี ขาวดี. (2559). ประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์ การประกอบสร้างและบทบาท

ของประเพณีประติษฐ์. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

<http://doi.org/10.58837/CHULA.THE.2016.699>